

Till

Regeringskansliet,
Arbetsmarknadsdepartementet,
103 33 Stockholm

Synpunkter till hearing om lokaliseringen av nationellt arbetsmiljöcentrum från Nätverket för arbetslivsforskning vid Mittuniversitetet

I det följande presenteras synpunkter på kapitel 3 "Överväganden kring placering av arbetsmiljöcentrum" och 4 "Arbetsmiljöcentrum inrättas på Stockholms universitet eller som ny myndighet" i utredningen "Ett nationellt centrum för kunskap om och utvärdering av arbetsmiljö" (SOU 217:28). I utredningen om nationellt arbetsmiljöcentrum finns två olika men samtidigt sammanlänkade typer av lokaliseringsfrågor: om centret skall placeras på en myndighet eller ett lärosäte samt frågan om det geografiska läget. Utredningen presenterar två förslag på hur etableringen av centret kan göras: 1) att det placeras på Stockholms universitet som en egen inrättning och 2) att en ny myndighet inrättas. Båda förslagen förutsätter i utredarnas förslag att den geografiska placeringen skall vara Stockholm.

Utifrån kunskap om kunskapsintensiva myndigheters lokalisering och kompetensförsörjning samt arbetsmiljöforskning identifieras här tre grundläggande brister i utredningen:

- Slutsatserna om centrets geografiska lokalisering underbyggs inte av kunskap om kompetensförsörjning till kunskapsintensiva myndigheter runt om i landet under 2000-talet.
- Utredningen håller fast vid en snäv syn på kunskap om arbetsmiljö i och med förslaget att lokalisera centrumet till Stockholm och SU trots att en bred definition av arbetsmiljöfältet förordas. Här riskeras inte minst att forskning om organisering och genus samt studier med olika typer av kvalitativa metoder att marginaliseras.
- Oklarheter kring hur kravet på nationellt ansvar skall mötas.

Lokaliseringen av centret bör utredas mer och omprövas då de argument som läggs fram i utredningen om en lokalisering till Stockholm och till Stockholms universitet riskerar att snäva in arbetsmiljöområdet kunskapsmässigt och geografiskt och på så sätt inte ge centrumet bästa möjliga förutsättningar att fullgöra sitt uppdrag. Om omprövning inte sker bör kravet på hur nationellt ansvar skall mötas tydligare definieras.

Underlagen för beslut om centrets lokalisering behöver bygga på kunskap och omsorg om bredden inom arbetsmiljöområdet som kunskapsfält samt att erfarenheter och kunskaper skall värderas på lika villkor ur ett nationellt perspektiv.

Kompetensförsörjning, bred syn på arbetsmiljö och nationellt ansvar

Det nya centret skall arbeta med ”samlings och spridning av kunskap och forskningsresultat om arbetsmiljö samt utvärdering av arbetsmiljöpolitik” (s.11). Angående placering på myndighet eller lärosäte finns motsägelser i utredningen. Kunskapsspridning och analyser ska inte vara ”beroende av enskilda parter behov eller av enskilda forskningsmiljöers intressen” (s.11) men samtidigt anses en fördel med en placering på ett lärosäte vara att där finns det redan ”personer med forskarkompetens” (s.65). Det är svårt att tolka vad detta innebär i termer av rekrytering och kompetensförsörjning. Risken är att definitionen av vilken kompetens som behövs förblir snäv och riktas mot discipliner som ses som starka vid just SU. Dessa miljöer är givetvis viktiga för kunskapen om arbetsmiljö, men utgör en del i en större helhet som är arbetsmiljöforskningen i Sverige. För att ta in aspekter av text organisering och genusperspektiv samt strukturella arbetsmarknads- och organisationsproblem som utredningen fokuserar i kapitel 1 och 2 så innebär lokaliseringen vid SU en snävhet i disciplinärt, metodologiskt och teoretiskt fokus. Utredarens förslag på lokalisering motiveras med att:

Forskningsmässigt meriterade och relevanta miljöer på SU har upparbetat samarbete med likaledes starka forskningsmiljöer inom arbetsmiljöområdet på Karolinska institutet och Kungl. Tekniska högskolan (s 66).

Denna formulering oroar ytterligare då en allians av dessa forskningsmiljöer inte tar in den större bredden av arbetsmiljöforskning som finns i Sverige och som förordas från regeringens sida. Det uppges i inledningen (s. 11) att utredningen..

... arbetsmiljöfrågornas komplexitet gör att centrumet måste arbeta med en bred tolkning av arbetsmiljö och en ansats som är till nytta för hela arbetslivet.

Det görs gällande att ”den forskning som bedrivs ute på lärosätena genererar mycket kunskap om arbetsmiljörelaterade hälsorisker, men också kunskap om vad som utgör god arbetsmiljö och hur en sådan är kopplad till friska medarbetare samt hur dessa samband fallet ut i olika grupper (med avseende på etnicitet, kön och klass) på arbetsmarknaden ” (s. 20-21). Formuleringarna i själva utredningstexten avslöjar dock en viss slags syn på kunskap och dess lokalisering. Lärosäten på andra platser omskrivs som lokaliserade där ”ute” vilket placerar dessa forskningsmiljöer i en position av att vara några som kan serva centret utifrån dess önskemål, men som i den positionen riskerar att ges liten möjlighet att själva påverka prioriteringarna inom ramen för centrumets arbete. Språkbruket som används är sådant som är specifikt för vissa forskningsinriktningar. Kopplingar mellan arbetsmiljö och hälsa beskrivs som något ger särskilda *utfall* i grupper som generaliseras baserat på kön, etnicitet och klass. Detta är inte ett givet sätt att se på orsak och verkan inom arbetsmiljöområdet. Kunskapsbildningen om arbetsmiljöfrågor måste också kunna behandlas utifrån perspektiv som kritiskt granskar hur arbetsmiljöer kan vara med och bidra till att skapa ojämlikheter som baseras på kön, etnicitet och klass och hur sådana ojämlikheter i arbetslivet kan motverkas. Den snäva definitionen av arbetsmiljö som kunskapsfält som används i utredningen skapar frågor om hur kravet på nationellt ansvar skall mötas.

Utredaren menar att det noga prövats var myndigheten kan ligga utifrån perspektivet att det är viktigt att statliga myndigheter lokaliseras på fler ställen i landet men att en lokalisering till Stockholm förordas. Argumenten för en lokalisering till Stockholm är utförliga men bygger bland annat på föreställningar om kompetensers lokalisering som ofta upprepats i samband med andra lokaliseringar av myndigheter.¹ I utredningen sägs att det inte funnits ”någon befintlig myndighet eller befintligt lärosäte utanför Stockholm/Uppsala som kan vara aktuell för placering av arbetsmiljöcentrum”. Det är dock otydligt hur utredningen kommit fram till den slutsatsen. Utredningen tar upp att det finns ”flera exempel på problem med att rekrytera och behålla personal med specialkompetenser när en kunskapsintensiv organisation förläggs på en mindre ort” (s.80) och tar en nedlagd myndighet som tidigare legat i Karlstad som exempel. Vad som inte nämns är att det också kan finnas andra exempel från Karlstad och andra platser att ta upp. Ett är Folkhälsoinstitutet där den akademiska kompetensen ökade i och med flytten från Stockholm till Östersund 2005 (Riksrevisionen 2009).

Alla myndigheter lyder under förordningen om regionalt tillväxtarbete (2007:713). Statskontoret (2016:8, s.19) konstaterar dock i sin senaste kartläggning att myndigheter ”endast i begränsad utsträckning upplever att de har möjlighet att beakta den vid beslut om lokalisering”. Då Statskontorets rapport samtidigt konstaterar att 60% av alla myndigheter lokaliseras till Stockholm kan lokaliseringen av myndigheter i Sverige idag likaväl ses som ett regionalt tillväxtarbete som allra främst gynnar Stockholmsregionen. Det finns stora risker att en sådan regionalpolitik överskuggar att myndigheters lokalisering skall utgå från myndighetens uppdrag. Lokalisering bör i det här fallet ses som en kunskapsfråga. För att klara sitt uppdrag krävs kompetensförsörjning såväl som en förmåga att samla och sprida den bredd som finns av kunskap och forskningsresultat om arbetsmiljö samt att kunna utvärdera arbetsmiljöpolitiken med olika vetenskapliga metoder och ta ett nationellt ansvar. Utifrån utredningens argument om lokalisering till Stockholm och SU riskerar arbetsmiljöområdet att snävas in snarare än att breddas och på så sätt begränsa ett nationellt centrum för arbetsmiljö att fullgöra sitt uppdrag.

Vi motsätter oss inte en lokalisering till Stockholm och SU *per se*, men anser att underlagen för centrumets lokalisering behöver bygga på kunskap och omsorg om bredden inom arbetsmiljöområdet som kunskapsfält samt att erfarenheter och kunskaper skall värderas på lika villkor ur ett nationellt perspektiv.

Nätverket för arbetslivsforskning vid Mittuniversitetet (NAFS) genom:

Angelika Sjöstedt Landén, lektor i genusvetenskap (Angelika.sjostedt-landen@miun.se)

Stig Vinberg, professor i hälsovetenskap

Bodil Landstad, professor i hälsovetenskap

¹ Vid den senaste stora samlade omgången med omlokaliseringar av myndigheter från Stockholm till olika delar av landet efter försvarsbeslutet i början av 2000-talet var medierna fulla av föreställningar om svårigheterna med att rekrytera personal med rätt kompetens på andra platser än Stockholm (Sjöstedt Landén et al 2017). Här finns olika erfarenheter över landet, men det finns inget som talar för att detta skulle vara en given sanning att det inte går rekrytera kompetent personal till kunskapsintensiva myndigheter på andra platser än Stockholm (Sjöstedt Landén 2012; Riksrevisionen 2009).

Ingela Bäckström, docent i kvalitetsteknik

Emma Hagqvist, lektor i hälsovetenskap

Malin Bolin, lektor i sociologi

Gunilla Olofsdotter, docent i sociologi

Kristina Zampoukos, lektor i kulturgeografi

Referenser

Sjöstedt Landén, A.; Ljuslinder, K. & Lundgren, AS. (2017) The moral geographies of public sector job relocation: discourses of compensation and competence in Swedish news press. *Social and Cultural Geography* 18:5, 623-644.

Sjöstedt Landén, A. (2012) *Moved by relocation*. Diss. Umeå: Umeå Universitet.

Statskontoret (2016) *Statliga myndigheters lokalisering: ett samlat underlag*. Rapport 2016:8. Stockholm: Statskontoret.

Riksrevisionen (2009) *Omlokalisering av myndigheter*, RiR 2009:30. Stockholm: Riksrevisionen.